ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ — ΤΟΥ ΛΕ ΠΕΛΕΤΙΕ

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΕΡΛΑΙΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ο γράμμα αὐτό, μόλις τὸ ἔγραψε ὁ Ρεμπώ, εἶδε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ τὸ στείλη, ἐλλείψει χρημάτων. Εὐτυχῶς ποὺ ὁ Βερλαίν, φεύγοντας, τοῦ εἶχε ἀφήσει μερικὰ παληοπράγματα, κι' ἐτσαμάστηκε νὰ τὰ ποιήση.

Μὰ τότε ἀκριβῶς τοῦ ἔδωσαν τὸ γράμμα, ποὺ τοῦ εἶχε γράψει ὁ Βερλαίν ἀπὸ τὸ βαπόρι. Αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ ἔφτιαξε κάπως τὸ κέφι. Καὶ μὲ τὴν πέννα στὸ χέρι, συνέχισε τὴν ἐπιστολὴ ποὺ εἶχε ἀφήσει ἀνοιχτὴ ἐπάνω στὸ τραπέζι του :

«Ἀγαπητὲ φίλε,

Ἔχω τὴν ἐπιστολή ποὺ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ βαπόρι. Ἔχεις ἄδικο αὐτὴ τὴ φορά, καὶ πολὺ ἄδικο. Ἐν πρώτοις, δὲν μοῦ γράφεις τίποτε θετικὸ στὴν ἐπιστολή σου... Οὔτε μπόρεσα νὰ καταλάβω τίποτε. Νομίζεις πὼς ἡ ζωὴ θὰ σοῦ εἶνε εὐχάριστη μακριά μου ; Ὤ, δὲν τὸ φαντάζομαι! Μαζύ μου μόνο μπορεῖς νὰ εἶσαι ἐλεύθερος. Κάνεις τώρα ἕνα ἔγκλημα καὶ θὰ μετανοήσης ἀργότερα γιὰ τὴν ἀπώλεια κάθε ἐλευθερίας καὶ γιὰ στερήσεις πιὸ φριχτὲς ἀπ' ὅσες δοκίμασες. Ὅσο γιὰ μένα, θὰ ξαναγυρίσω κοντὰ στὴ μητέρα μου. Πηγαίνω στὸ Παρίσι πρῶτα. Θὰ μὲ κάνης τώρα νὰ πουλήσω ὅλα τὰ ροῦχα ποὺ μοῦ ἄφησες. Δὲν μπορῶ νὰ κάνω διαφορετικά. Δὲν θὰ σοῦ ξαναγράψω ποτέ».

Τὴν Τρίτη 9 Ἰουλίου, ἡ κ. Σμίθ, ἡ σπιτονοικοκυρὰ τῶν φίλων, ἔλαβε ἀπὸ τὸν Βερλαὶν μιὰ ἐπιστολή, στὴν ὁποία τῆς συνιστοῦσε νὰ προσέχη τὰ πράγματά του, ποὺ εἶχε ἀφήσει στὴν κάμαρή της. Στὴν ἴδια ἐπιστολή, τὴν ὁποία εἶχε γράψει τὴν ἴδια μέρα ποὺ ἀνάγγειλε σ' ὅλο τὸν κόσμο ὅτι θ' αὐτοκτονοῦσε, ὁ ποιητὴς πληροφοροῦσε τὴν κ. Σμίθ ὅτι ἦταν πολὺ πιθανὸν νὰ ξαναγυρίση ταχύτατα στὸ Λονδίνο.

Μαθαίνοντας αὐτὴ τὴν εἴδησι ὁ Ρεμπώ, ἀντὶ νὰ εὐχαριστηθῆ, μονάχα πεῖσμα καὶ ὀργὴ ἔδειξε. Τί ἦταν πάλι αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ στὶς ἀποφάσεις τοῦ Βερλαίν, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ αὐτὸς εἶχε ποιήσει τὰ πράγματα τοῦ φίλου του κ' εἶχε εἰσπράξει ὅσα τοῦ ἔφταναν γιὰ νὰ ζήση μιὰ βδομάδα ἀκόμα στὸ Λονδίνο καὶ νὰ ξαναγυρίση κατόπιν στὴ Γαλλία ; Διερμηνεύοντας τότε τὰ αἰσθήματά του, ἔγραψε στὸν Βερλαὶν τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή, ποὺ ἀντιφάσκει στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος της :

«Ἀγαπητέ μου φίλε,

Εἶδα τὴν ἐπιστολή ποὺ ἔστειλες στὴν κ. Σμίθ. Εἶνε δυστυχὸς πολὺ ἀργά. Θέλεις νὰ ξαναγυρίσης στὸ Λονδίνο ! Δὲν ξέρεις ὅμως πῶς θὰ σὲ δεχθῆ ὅλος ὁ κόσμος ἐδῶ ! Καὶ τί μοῦτρα θὰ ἔκαναν οἱ γνωστοί μας, ἂν μὲ ξανάβλεπαν πάλι μαζύ σου... Μὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε πειὰ μέσα στὴν κάμαρή μας. Ὅλα πουλήθηκαν, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα παλτό. Εἰσέπραξα δυὸ λίρες καὶ δέκα σελλίνια. Μὰ τὰ ἀσπρόρρουχα εἶνε ἀκόμα στὴν πλύστρα καὶ κράτησα ἕνα σωρὸ πράγματα γιὰ τὸν ἑαυτό μου : πέντε γιλέκα, ὅλα τὰ πουκάμισα, δυὸ παντελόνια, γιακάδες, γάντια καὶ ὅλα τὰ παπούτσια. Μὰ γιατί δὲν γράφεις σὲ μένα ; Ναί, ἀγαπητέ μου, θὰ μείνω ἐδῶ μιὰ βδομάδα ἀκόμα. Καὶ θὰ ξαναγυρίσης, δὲν εἶν' ἔτσι ; Πές μου τὴν ἀλήθεια ! Θὰ δείξης ἔτσι τὸ θάρρος σου. Ἐλπίζω πὼς εἶνε ἀλήθεια. Ἔσο βέβαιος γιὰ μένα, θὰ ἔχω πολὺ καλὸ χαρακτήρα. Σὲ περιμένω. Δικός σου Ρεμπώ»

Μόλις ὅμως ὁ Ρεμπὼ ἔστειλε τὴν ἐπιστολή, ἔλαβε τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα τοῦ Βερλαίν :

«Κατατάσσομαι ἐθελοντὴς Ἰσπανία. Ἔλα ἐδῶ, ξενοδοχεῖο Λιέγης. Φέρε ἐσώρρουχα καὶ χειρόγραφα ἂν μπορεῖς».

Ὁ Ρεμπὼ πίστεψε τάχα στὴν κατάταξι τοῦ Βερλαὶν στὰ Ἰσπανικὰ στρατεύματα καὶ θέλησε νὰ τὸν χαιρετήση γιὰ τελευταία φορά ; Ἢ μήπως δὲν εἶχε νὰ κάνη πειὰ τίποτε στὸ Λονδίνο ; Γιατί, τὴν ἴδια μέρα, ἔφυγε γιὰ τὶς Βρυξέλλες.

Ἐντωμεταξὺ ὅμως ὁ Βερλαὶν εἶχε λάβει ἀπὸ τὴν ἱσπανικὴ πρεσβεία τὴν ἀπάντησι, ὅτι «ἐπειδὴ ἦταν ξένος, δὲν μποροῦσε νὰ καταταχθῆ στὸν ἱσπανικὸ στρατό». Ἔτσι, ὄχι μονάχα δὲν αὐτοκτόνησε, ὅπως εἶχε ἀναγγείλει σ' ὅλο τὸν κόσμο, μὰ καὶ τὴν ὥρα ποὺ ἔστειλε τὸ τηλεγράφημά του στὸν Ρεμπὼ εἶχε ἀποκλεισθῆ πειὰ κάθε πιθανότης νὰ καταταχθῆ στὸν ἱσπανικὸ στρατό. Ἄρα, τοῦ ἔλεγε ψέμματα. Ὁ Ρεμπὼ ὅταν τὰ ἔμαθε αὐτά, ἄρχισε νὰ γελάη σαρκαστικά.

Ἡ ἄφιξις ὅμως τοῦ Ρεμπὼ στὶς Βρυξέλλες ἀνάγκασε τὸν Βερλαὶν ν' ἀλλάξη ξενοδοχεῖο. Γιατί φοβόταν, ἢ μᾶλλον ἔλπιζε, ὅτι ἡ γυναίκα του θὰ τὸν ἐλυπόταν καὶ θὰ πήγαινε νὰ τὸν συναντήση στὸ Ξενοδοχεῖο τῆς Λιέγης, ὅπου ἤξερε πὼς καθόταν. Ἂν τὸν εὕρισκε ὅμως ἐκεῖ μὲ τὸν Ἀρθοῦρο, κάθε συμφιλίωσις θὰ ματαιωνόταν.

Γι' αὐτό, τὸ ἴδιο βράδυ, οἱ δυὸ φίλοι μετώκησαν στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Κουρτραί. Ἡ μητέρα τοῦ Βερλαὶν τοὺς συνώδευσε ἐκεῖ.

Τὴν ἄλλη μέρα, οἱ δυὸ φίλοι τὴν πέρασαν στὶς ταβέρνες, πίνοντας καὶ φλονιεῶντας. Κι' ἡ αἰτία τῆς φλονιᾶς τους ἦταν ὅτι ὁ Ρεμπὼ ἐπέμενε νὰ πάη στὸ Παρίσι, ἐνῶ ὁ Βερλαὶν ἀντεῖπε στὸ σχέδιο αὐτό. Γιατί ; Τὸ σημεῖο αὐτὸ παραμένει σκοτεινό.

Ἂν πιστέψη κανεὶς στὶς μαρτυρίες τῆς μητέρας τοῦ Βερλαίν, ὁ γιός της, κυριευμένος πάλι ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς αὐτοκτονίας, ἤθελε προηγουμένως νὰ κάνη μιὰ τελευταία ἀπόπειρα γιὰ νὰ συμφιλιωθῆ μὲ τὴ γυναῖκα του. Ἀφοῦ ἐκείνη παράμενε κουφὴ στὶς ἐπικλήσεις του, θὰ πήγαινε ὁ ἴδιος στὸ Παρίσι, στὸ σπίτι της, καὶ θὰ προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγηθῆ ὁριστικὰ μαζύ της. Ὑπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες, ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ τὰ καταστρέψη ὅλα ἡ παρουσία τοῦ Ρεμπὼ στὸ Παρίσι.

Αὐτὴ ἡ ἄποψις ὅμως δὲν εἶνε καθόλου ἱκανοποιητική. Γιατί εἶνε ἐξακριβωμένο ὅτι στὶς ὧρες ποὺ προηγήθηκαν τῆς τελευταίας καταστροφῆς, ὁ Βερλαὶν οὔτε σκέφτηκε κἂν νὰ πάη στὸ Παρίσι. Μονάχα ἔγινε λόγος γιὰ τὴν προσεχῆ ἀναχώρησι τοῦ Ρεμπώ, ἐναντίον τῆς ὁποίας ὁ Βερλαὶν ἐξανίστατο ἀπελπισμένος.

Στὶς 10 Ἰουλίου, πολὺ νωρὶς τὸ πρωΐ, ὁ Βερλαὶν πήδηξε ἀπὸ τὸ κρεββάτι του, ντύθηκε γρήγορα καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο. Ἡ ἡμέρα προμηνύοταν ἀρκετὰ θερμή. Ὁ ποιητὴς πέρασε ἀπὸ διάφορα καφενεῖα κι' ἤπιε ἀρκετὰ ποτήρια ἀψέντι. Τέλος, κατὰ τὶς ἐννιὰ ἡ ὥρα, μισομ θυσμένος, μπῆκε σ' ἕνα ἀπλοπωλεῖο καὶ ἀγόρασε ἕνα ρεβόλβερ μὲ ἕξη σφαῖρες.

Τὸ μεσημέρι ἡ θερμοκρασία ἦταν τρομερή. Ὁ Βερλαὶν ξαναγύρισε στὸ ξενοδοχεῖο του, φριχτὰ μεθυσμένος. Ἔβγαλε ἀπὸ τὸ Ρεμπὼ τὸ περίστροφό του, τὸ ὁποῖο εἶχε γεμίσει. Κι' ὅταν ὁ Ρεμπὼ τὸν ρώτησε σὲ τί σκόπευε νὰ τὸ χρησιμοποιήση, τοῦ ἀπάντησε :

—Τὸ ἔχω γιὰ σένα, γιὰ μένα, γιὰ ὅλο τὸν κόσμο...

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη οἱ δυὸ φίλοι ἄρχισαν νὰ φλονιοῦν καὶ νὰ πίνουν, γιατί ἐντωμεταξὺ βγῆκαν ἔξω νὰ φάνε. Ὅταν ξαναγύρισαν στὸ ξενοδοχεῖο, ὁ Ρεμπὼ ἄρχισε νὰ ζητάη χρήματα ἀπὸ τὴ μητέρα του, γιὰ νὰ βγάλη εἰσιτήριο γιὰ τὸ Παρίσι, γιατί ἡ ἀπόφασίς του νὰ φύγη ἦταν πειὰ ἀνέκκλητη. Ὁ Βερλαίν, γιὰ ν' ἀποφύγη ν' ἀναμιχθῆ στὴ συζήτησι αὐτή, βγῆκε πάλι ἔξω γιὰ νὰ πῆ. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγο ξαναγύρισε πιὸ ξαναμένος, πιὸ βλοσυρὸς ἀπὸ ποτέ, κ' ἐ καυγᾶς τότε φούντωσε. Σὲ μιὰ στιγμὴ μάλιστα ὁ Βερλαὶν ἔκλεισε καὶ κλείδωσε τὴν πόρτα. Πῆρε κατόπιν μιὰ καρέκλα, κάθησε καβαλλικευτὰ σ' αὐτή, μὲ τὴ ράχη του γυρισμένη πρὸς τὴν πόρτα, καὶ τράβηξε τὸ περίστροφό του.

Ὁ ποιητὴς Ἀρθοῦρος Ρεμπώ

Ὁ Ρεμπὼ στεκόταν σὲ τριῶν μέτρων ἀπόστασι ἀπ' αὐτόν, μὲ τοὺς ὤμους του ἀκουμπισμένους στὸν ἀντικρινὸ τοῖχο.

Ἔξαφνα τότε ὁ Βερλαὶν ὕψωσε τὸ περίστροφό του καὶ φώναξε :

—Νά, γιὰ νὰ σὲ μάθω νὰ θέλης νὰ φύγης.

Καὶ πυροβόλησε.

Ἡ πρώτη σφαῖρα πέτυχε τὸν Ρεμπὼ στὸ μέτα κάρπιο τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ καὶ σφηνώθηκε μέσα στὸ κρέας.

Ὁ Βερλαὶν πυροβόλησε καὶ δεύτερη φορὰ κ' ἡ σφαῖρα χτύπησε τὸν τοῖχο, σὲ τριάντα ἑκατοστομέτρων ὕψος ἀπὸ τὸ πάτωμα.

Ἀκούγοντας τοὺς πυροβολισμούς, ἡ μητέρα τοῦ Βερλαίν, ἡ ὁποία πρὸ μιᾶς στιγμῆς εἶχε ἀποσυρθῆ στὸ διπλανὸ δωμάτιο, ἔτρεξε μέσα. Κι' ἐνῶ ἐκείνη ὡρμοῦσε πρὸς τὸν πληγωμένο Ρεμπώ, ὁ Βερλαὶν ξεμεθοῦντας ξαφνικά, ἢ μᾶλλον περνῶντας ἀπὸ τὴν κρίσι τῆς ἀνθρωποκτόνου μανίας ποὺ τὸν εἶχε κυριεύσει, σὲ μιὰ κρίσι δυνατῆς ἀπελπισίας, ἔτρεξε στὸ δωμάτιο τῆς μητέρας του καὶ ρίχτηκε στὸ κρεββάτι κλαιγοντας.

«Ἔκανε σὰν τρελλὸς — ἔλεγε ἀργότερα ὁ Ρεμπὼ σχετικῶς. Μοῦ ἔβαλε τὸ πιστόλι του μέσα στὰ χέρια μου καὶ ἤθελε νὰ μ' ἐξαναγκάση νὰ πυροβολήσω στὸν κρόταφό του».

Ὁ Βερλαὶν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἦταν τάχα ἐλλικρινής ; Αὐτὸ εἶνε ἀμφίβολο. Παρ' ὅλη τὴ μέθη του, ἀσφαλῶς ὁ Βερλαὶν θ' ἀντιλαμβανόταν, ὅτι ὁ Ρεμπὼ δὲν θάταιρνε τὰ λόγια του στὰ σοβαρὰ καὶ δὲν θὰ τὸν ἐκτελοῦσε ψυχρά, σὰν ἐλμος.

Κανένας μέσα στὸ ξενοδοχεῖο δὲν εἶχε ὑποψιασθῆ τὸ δράμα, ποὺ εἶχε ἐκτυλιχθῆ στὸ διαμέρισμα τοῦ Βερλαίν. Οἱ πυροβολισμοὶ δὲν εἶχαν ἀκουσθῆ ἀπὸ κανένα.

Ὡστόσο, ὅσο ἐλαφριὰ κι' ἂν ἦταν ἡ πληγὴ τοῦ Ρεμπώ, εἶχε ἀνάγκη ἀμέσου περιποιήσεως. Ὅταν ὁ Βερλαὶν ἡσύχασε κάπως, ἀποφάσισε μαζὺ μὲ τὴν μητέρα του νὰ τὸν πᾶνε στὸ νοσοκομεῖο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Στὸ νοσοκομεῖο ὁ Ρεμπὼ ξηγήθηκε μιὰ μπερδεμένη ἱστορία κ.' εἶπε πὼς εἶχε πέσει θῦμα ἀτυχήματος. Τοῦ ἐπέδεσαν τὸ τραῦμα του κι' ὁ μικρὸς ὅμιλος ξαναγύρισε στὸ ξενοδοχεῖο. Ὁ Βερλαὶν ἱκέτευε τὸ θῦμα του νὰ μὴ τὸν ἐγκαταλείψη κ' ὁ Ρεμπὼ τοῦ ἀπαντοῦσε πὼς ἦταν ἀποφασισμένος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ νὰ φύγη. Ἡ κ. Βερλαίν, γιὰ νὰ δώση τέλος σὲ μιὰ συζήτησι ποὺ κινδύνευε νὰ πάρη ἄσχημο τέλος, γιὰ δεύτερη φορά, καὶ μὴ ἔχοντας πειὰ ἄλλη ἐπιθυμία, παρὰ νὰ δῆ τὸ φίλο τοῦ γιοῦ της νὰ φεύγη, ἔδωσε ἐπιτέλους στὸν Ρεμπὼ τὰ χρήματα ποὺ τῆς ζητοῦσε γιὰ τὸ εἰσιτήριό του.

Ὁ Πὼλ ξέσπασε τότε σὲ λυγμούς, μὰ ὁ Ἀρθοῦρος οὔτε τὸν ἄκουγε πειά. Ἦταν ἄλλωστε ἑφτὰ ἡ ὥρα, καὶ τὸ τραῖνο θάφευγε σὲ λίγο.

Ὁ Ρεμπὼ ἑτοιμάστηκε νὰ φύγη γιὰ νὰ πάη στὸ σταθμό.

Τότε ὁ Βερλαὶν τοῦ εἶπε :

—Θὰ σὲ συνοδεύσω...

Καὶ τὸν ἀκολούθησε.

(Ἀκολουθεῖ)